

TLAČOVÁ SPRÁVA

24. august 2020

S Pavlom Brankom odišiel kúsok slovenskej filmovej pamäti

Najdlhšie aktívny slovenský filmový kritik, historik, publicista, teoretik dokumentárneho filmu a prekladateľ Pavel Branko zomrel 17. augusta 2020 vo veku 99 rokov. Branko, ktorý slovenský film sprevádzal od konca druhej svetovej vojny, patril spolu s Agnešou Kalinovou a Petrom Mihálikom k dominantným filmovým kritikom povojnovej éry. Prišlo si, aby sa informácia o jeho úmrtí dostala na verejnosť až po pohrebe. Ten sa konal v bratislavskom Slávičom údolí v pondelok 24. augusta 2020 dopoludnia.

„Neviem, či začať tým, že som ho mala veľmi rada, alebo tým, ako veľmi som si ho vážila,“ reagovala na úmrtie Pavla Branka dramaturgička a scenáristka Zuzana Gindl-Tatárová. *„Mal na veci jasný, ba priam jasnozrivý názor, aj keď nebol v zákryte s tým, čo sa práve nosí. Niekoľkokrát v živote prežil vlastnú smrť, a tak využíval všetok čas, ktorý mu zostával, aby nám ponúkol širší kontext udalostí, ktoré sa nás bezprostredne týkajú, a vytiahol nás z našej pohodlnej, do seba uzavretej, populizmu nadšene načúvajúcej slovenskej pospolitosti. Aj v tom bola jeho úžasná vnútorná sloboda,“* dodala o Brankovi.

Pavel Branko sa narodil 27. apríla 1921 na palube lode, ktorou sa jeho otec vracal z vojnového zajatia. Brankovým rodným mestom sa tak stal Terst. Detstvo strávil na Hačave (dnes časť Hnúšte) a začiatkom 30. rokov sa rodina presťahovala do Bratislavy. Po štúdiu na gymnáziu na Grösslingovej ulici nastúpil s ambíciou stať sa leteckým konštruktérom na Slovenskú vysokú školu technickú v Bratislave. Štúdium prerušilo stíhanie za politickú príslušnosť a činnosť v protifašistickom odboji. Nasledoval dlhý pobyt vo vyšetrovacej väzbe. V prvostupňovom súdnom procese s „podvratníkmi“, ako ich označovala dobová tlač, padli dva rozsudky smrti, Brankovi sa ušlo doživotie. Vyššie súdy rozsudky zmiernili. Pred koncom vojny Branka odviekli do koncentračného tábora v Mathausene, kde strávil tri mesiace.

Po vojne sa živil ako prekladateľ na voľnej nohe, popri tom od roku 1948 prispieval ako filmový publicista do Pravdy, Práce, Nášho filmu, Kultúrneho života, Smeny a ďalších periodík. Na rozpor ideálov komunizmu s praxou reagoval Branko istým typom „vnútornej emigrácie“. V rokoch 1952 – 1956 žil na samote vo Vysokých Tatrách a venoval sa iba prekladu. Po návrate do Bratislavy bol až do konca 60. rokov redaktorom časopisu *Film a divadlo* a prispieval aj do ďalších periodík. Ako jeden z prvých kritikov svoju pozornosť výrazne zamerl aj na dokumentárnu tvorbu. V tomto období mu vyšli publikácie *Slovenský krátky film 1945 – 65* (1965) a *Karol Skřípský* (1966). V rokoch 1968 – 70 viedol scenáristicko-dramaturgický kurz na VŠMU. Škola mu v roku 1997 udelila čestný doktorát. Počas normalizácie sa dostal na zoznam nepohodlných autorov, neskôr sa mohol venovať aspoň prekladu. Od roku 1970 pôsobil dva roky ako odborný pracovník Slovenského filmového ústavu (SFÚ). Vytvoril tu dva zásadné texty. Prvé výstižné dejiny slovenského filmu po roku 1945 a teoretická práca o dokumentárnom filme vyšli knižne pod názvami *Od začiatkov po prah zrelosti. Slovenský film 1945 – 1970* a *Mikrodramaturgia dokumentarizmu*. Normalizácia Branka vyhnala aj zo SFÚ, a tak v roku 1973 odišiel do dôchodku.

S Pavlom Brankom odišiel kúsok slovenskej filmovej pamäti

Po revolúcii v roku 1989 sa Pavel Branko vrátil k písaniu o filme, na vydaní viacerých jeho diel sa podieľal práve Slovenský filmový ústav. Prispieval do časopisov ako Film a doba, Filmová revue, Kino-Ikon či Film.sk, do denníkov Pravda a Sme, periodicky spolupracoval s obnoveným Kultúrnym životom, Mostami aj s Rádiom Slobodná Európa. V roku 2011 vyšli Brankove pamäti s názvom *Proti prúdu*, ktoré boli preložené aj do nemčiny. Vlni jeho pôsobenie pripomenul zborník odborných príspevkov *Pavel Branko. V znamení filmu a jazyka* (2019). *Úklady jazyka* (2014) sú knižným vydaním jeho časopiseckých textov o nuansách slovenčiny. Dočkali sa dvoch pokračovaní. A režisérka Zuzana Piušová o Pavlovi Brankovi nakrútila dokument *Hrdina našich čias* (2009).

Pred dvomi rokmi Brankovi udelili Cenu Petra Miháľika za celoživotný prínos v oblasti slovenskej filmovej vedy. „*Je jediným žijúcim a stále aktívnym kritikom, ktorý zažil a komentuje našu kinematografiu od jej povojnového reštartu po súčasnosť,*“ povedal vtedy člen poroty a šéfredaktor filmologického časopisu Kino-Ikon Martin Kaňuch. „*Jeho texty spája obdivuhodná súdržnosť myslenia, slovníka, vyjadrovania. Unikátna nepretržitá kontinuita premýšľania o filme sa radí k tomu najcennejšiemu, na čo sa v našej filmovej kultúre môžeme odvolávať,*“ dodal vtedy Kaňuch, ktorý bol editorom dvoch knižných výberov z bohatej Brankovej publikačnej činnosti. Reprezentatívne kolekcie *Straty a nálezy 2 a 3* (2005, 2007) nadviazali na rovnomenný výber Brankových textov z rokov 1948 – 1998 (1999), ktorý pripravil Václav Macek.

Pavel Branko je držiteľom národnej filmovej ceny Slnko v sieti za celoživotné dielo (2007). Art Film Fest mu udelil Zlatú kameru (2001) a od prezidenta republiky si v roku 2015 prevzal Pribinov kríž II. triedy. Za svoje dielo získal aj viacero ďalších cien. O jednu sa uchádza v týchto dňoch. Do súťaže o najlepšie blu-ray a DVD vydanie na prestížnom festivale klasických filmov Il Cinema Ritrovato v Bologni vybrali 2-DVD *Slovenský dokumentárny film 60* (2019). Kolekciu krátkych dokumentov zo 60. rokov zostavil práve Branko spolu s režisérom, dramaturgom a publicistom Rudolfom Urcom.

tlačovú správu pripravil Matúš Kvasnička, šéfredaktor mesačníka Film.sk

[Viac informácií o Pavlovi Brankovi nájdete na stránke databázy SFÚ SK Cinema](#)
[Publikácie Pavla Branka alebo o Pavlovi Brankovi nájdete aj eshope SFÚ Klapka.sk](#)

kontakt: Simona Nôtová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 2 57 10 15 42, simona.notova@sfu.sk